

Colofon

Copyright © Marije Drost 2021

Auteur:
Marije Drost

Jaar van uitgave:
2021

Druk, Vormgeving en lay-out:
Marije Drost

Font:
Bodoni 72 en Avenir

Papiersort:
Clairefontaine roze 120 grams

Scriptie begeleider:
Aldwin Kroeze

Studie:
Graphic Design,
Hogeschool van de Kunsten ArtEZ.

Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar worden
gemaakt door middel van druk, foto-
kopie, geluidsband, elektronisch of op
welke wijze dan ook, zonder schriftelijke
toestemming van de uitgever.

Hoofdstuk 1 Inclusieve educatie

- Bezem M.Sc., A. (2021). Beelden denken 2.0. <https://media-01.imu.nl/storage/beeldenbrein.nl/2209/e-book-beelden-denken-2-0.pdf>
- Boddington, R. (2021, 26 mei). Miriam Woodburn on the “intensely personal and rewarding process” of creating her series Queer Women. It’s Nice That. <https://www.itsnicethat.com/articles/miriam-woodburn-queer-women-photography-120820>
- Eerens, M., & Baars, R. (2011, juni). Passend onderwijs. <https://www.hanze.nl/assets/kc-noorderruimte/Documents/Public/afstudeerverslagpassendonderwijsdefysiekeomgevingvan-hetkind20062011.pdf>
- Gender Creative Kids. (2021). Gender Creative Kids. <https://gendercreativekids.com/about>
- Lillystone, L. (2020, 9 februari). Sex Education earns a qualification in representation. The Courier Online. <https://www.thecourieronline.co.uk/sex-education-earns-a-qualification-in-representation/>
- Liu, S. (2020, 24 oktober). Sex Education shows us what genuine representation looks like. The Lowell. <https://thelowell.org/8968/opinions/sex-education-shows-us-what-genuine-representation-looks-like/>
- Morley, M. (2017, 9 juni). Pâté’s A-Z of Sex and Disability Explicitly Challenges the Status Quo. Eye on Design. <https://eyeondesign.aiga.org/pate-on-toasts-a-z-of-sex-and-disability-explicitly-challenges-the-status-quo/>
- Ong, J. (2021, 21 mei). Gabriella Grimes showcases the vastness of queer identity highlighting that “it’s safe to be this way”. It’s Nice That. <https://www.itsnicethat.com/articles/gabriella-grimes-illustration-150920>
- Hoofdstuk 5 Inclusief ontwerpen**
- Jenkins, D., & Baker, L. (2019, 27 juni). Designing for diversity. Design Council. <https://www.designcouncil.org.uk/news-opinion/designing-diversity>
- Principes voor Inclusive Design. (2021). Inclusive design principles. <https://inclusivedesignprinciples.org/nl/>
- Sleutjes, M. (2015). Verkeerd geplakt. https://issuu.com/ihlia_lgbtheritage/docs/vg_brochure-a4_fin_small-2
- Spaargaren, I. (2021, mei). INCLUSIVE DESIGN IS THE NORM. Colours, 54. <https://www.bnieuws.nl/read/inclusive-design-is-the-norm>
- Watkins, C., Treviranus, D. J., & Roberts, D. V. (2020, 5 november). Inclusive Design for Learning: Creating Flexible and Adaptable Content with Learners –. SNOW. <https://snow.idrc.ocadu.ca/articles/inclusive-design-for-learning-creating-flexible-and-adaptable-content-with-learners/>
- Eén op de vijf reformatorische scholen vindt homohuwelijk moreel onacceptabel. (2020, 5 februari). KRO-NCRV. <https://pointer.kro-nerv.nl/een-op-de-vijf-reformatorische-scholen-vindt-homohuwelijk-moreel-onacceptabel>
- Hingh, V. (2020, 17 november). Homofobie heeft geen plek in het onderwijs, maar het verbannen naar de privésfeer is niet genoeg. De Correspondent. <https://decorrespondent.nl/11811/homofobie-heeft-geen-plek-in-het-onderwijs-maar-het-verbannen-naar-de-privésfeer-is-niet-genoege-oeg/18120182039091-71510490>
- Home - Wonderlijk Gemaakt. (2013). Wonderlijk Gemaakt. <https://www.wonderlijkgemaakt.nl>
- Ministerie van Algemene Zaken. (2018, 14 mei). Hoe betaalt de Rijksoverheid het onderwijs? Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financiering-onderwijs/vraag-en-antwoord/hoe-financiert-de-rijksoverheid-het-onderwijs>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2020, 28 mei). Openbaar en bijzonder onderwijs. Vrijheid van onderwijs | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vrijheid-van-onderwijs/openbaar-en-bijzonder-onderwijs>
- Movisie. (2021, maart). HANDREIKING LHBTI-EMANCI-PATIE Feiten en cijfers op een rij. <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2021-03/Handreiking-LHBTI-Feiten-Cijfers-2021.pdf>
- NOS. (2020, 4 september). Rutgers: 1 op 3 basisscholen geeft geen les over homoseksualiteit. <https://nos.nl/artikel/2346731-rutgers-1-op-3-basisscholen-geeft-geen-les-over-homoseksualiteit>
- Pols, C. (2020, 9 november). Mogen reformatorische scholen eisen dat ouders homoseksualiteit afwijzen? ‘Verbieden zet alleen maar... Trouw. <https://www.trouw.nl/religie-filosofie/mogen-reformatorische-scholen-eisen-dat-ouders-homoseksualiteit-afwijzen-verbieden-zet-alleen-maar-kwaad-bloed~bc296ea6/>
- Rutgers, Kenniscentrum Seksualiteit. (2012, 8 september). Vanaf december voorlichting seksualiteit en seksuele diversiteit op school verplicht. Rutgers. <https://www.rutgers.nl/nieuws-opinie/nieuwsarchief/vanaf-december-voorlichting-seksualiteit-en-seksuele-diversiteit-op>
- Hoofdstuk 4 Ontwerpers en Kunstenaars**
- Angelos, A. (2021a, mei 28). Indulge in the decorative cakes of Scott Csoke, where things aren’t quite as sweet as they seem. It’s Nice That. <https://www.itsnicethat.com/articles/scott-csoke-art-120121>
- Angelos, A. (2021b, mei 28). Wedge designs an approachable but “not too childish” identity for Gender Creative Kids Canada. It’s Nice That. <https://www.itsnicethat.com/articles/wedge-gender-creative-kids-canada-graphic-design-120121>
- nl/richtlijnen/alle-richtlijnen/richtlijn/?richtlijn=2&rlpag=490 Lang leve de liefde. (2013). Lang leve de liefde. <https://langlevedeliefde.nl/wat-is-lang-leve-de-liefde>
- Phillipson, N. (2018). Education and the Dialogue of Humanity. Teaching Citizenship, Summer Issue. <http://21stcenturylearners.org.uk/?p=1105>
- Poelman, J., Meijer, S., Vermey, K., & Soa Aids Nederland. (2013). Seksuele diversiteit en genderdiversiteit (Tweede, herziene uitgave juli 2016 ed.). <https://langlevedeliefde.nl/cms/sites/default/files/component/document/def-lesbrief-seksuele-diversiteit-2016.pdf>
- Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit. (2021a). Rutgers. <https://www.rutgers.nl/wie-wij-zijn>
- Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit. (2021b). Seksuele Vorming. Seksuele Vorming. <https://www.seksuelevorming.nl>
- Schers, S., & Abels, E. (2020). Het Gender doeboek voor Scholen (Het Genderdoeboek voor Scholen ed.). https://ecio.nl/wp-content/uploads/sites/2/2021/01/TNN_Genderdoeboek-voor-school.pdf
- Seksuele diversiteit en Gender diversiteit. (2013). Lang leve de liefde. <https://langlevedeliefde.nl/docenten>
- Sex Matters. (2020). Sex Matters. <https://www.sexmatters.nl>
- Tori. (2020a). Stories.tories. Instagram. <https://www.instagram.com/stories.tories/?hl=nl>
- Tori. (2020b). Tori, ieder kind wordt gezien en gehoord. Voor de Kunst. <https://www.voordekunst.nl/projecten/11362-tori-ieder-kind-wordt-gezien-en-gehoord-1>
- ZETJE IN. (2020a). Over ons. <https://www.zetjein.com/overons>
- ZETJE IN. (2020b). Zetje in. LinkedIn. <https://www.linkedin.com/company/zetje-in/>
- Hoofdstuk 3 Invloed op educatie**
- Abraham, A. (2020, 3 februari). Er zijn te weinig lesbische verhalen. OneWorld. <https://www.oneworld.nl/lezen/seks-gender/lhbt/schrijver-amelia-abraham-er-zijn-te-weinig-lesbische-verhalen/>
- CIP. (2020, 12 november). Meer dan 25.000 handtekeningen voor inperken vrijheid van onderwijs. <https://cip.nl/82318-meer-dan-25000-handtekeningen-voor-inperken-vrijheid-van-onderwijs>
- COC Nederland. (2013, 5 september). Herziene versie christelijke lesmethode ‘Wonderlijk gemaakt’. <https://www.coc.nl/jong-school/herziene-versie-christelijke-lesmethode-wonderlijk-gemaakt>
- Cay, Lesbian & Straight Education Network, CiPHR, & CCRC. (2013). Out Online The Experiences of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Youth on the Internet (ISBN 978-19340-9212-5). Gay, Lesbian & Straight Education Network. https://www.glsen.org/sites/default/files/2020-01/Out_Online_Full_Report_2013.pdf
- Hu, Y. (2017, 9 december). Current sex education lacks representation. The Daily Californian. <https://www.dailycalifornian.com/2017/12/08/current-sex-education-lacks-representation/>
- Ministry of Education, New Zealand. (2017, 4 december). Supporting LGBTIQ+ students. Inclusive Education. <https://www.inclusive.tki.org.nz/guides/supporting-lgbtiq-students/>
- Morris, N. (2020, 23 september). Sex education in schools is ‘failing Black and minority children’. Metro. <https://metro.co.uk/2020/09/23/sex-education-excludes-black-and-minority-children-leading-to-higher-rates-of-stis-13301426/>
- NOS. (2020, 4 september). Rutgers: 1 op 3 basisscholen geeft geen les over homoseksualiteit. <https://nos.nl/artikel/2346731-rutgers-1-op-3-basisscholen-geeft-geen-les-over-homoseksualiteit>
- Verhaeghe, P. (2019). Over normaliteit en andere afwijkingen (1ste ed.). Prometheus.
- Zijm, M. (2020, maart). LHBTI+ onderwijs, wel of niet? De Hoge Berg. <https://www.dehogeberg.nl/schoolkrant/lhbt-onderwijs-op-scholen-wel-of-niet>
- Hoofdstuk 2 Methodes en Instanties**
- Bruinsma, M. (2006). De publieke rol van de Grafisch Ontwerper (A. de Vet & Design Academie Eindhoven, Reds.). DEVET.
- Burbules, N. C., University of Illinois, & Bruce, B. C. (2001). Theory and Research on Teaching as Dialogue. Handbook of research on teaching, 4, 1102–1121. https://www.researchgate.net/publication/32966841_Theory_and_Research_on_Teaching_as_Dialogue
- Buro RuSt. (2020). Paarse Vrijdag 2020. <https://www.burorust.nl/work/paarse-vrijdag-2020/>
- COC. (2021). Over ons –. Voorlichting In De Klas. <http://voorlichtingindeklas.nl/over-ons/>
- COC Nederland. (2020, 13 maart). Over ons. <https://www.coc.nl/over-ons>
- GSA. (2020, 25 augustus). GSA Network. <https://www.gsanetwork.nl/gender-and-sexuality-alliance/>
- Het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid. (2014). Richtlijn: Seksuele ontwikkeling - Onderbouwing. NCJ. <https://www.ncj.nl/>

Conclusie

Aan de hand van verschillende invalshoeken, onderwerpen en projecten heb ik mij in mijn scriptie willen verdiepen in de thema's Inclusiviteit en Educatie. Na onderzoek te hebben gedaan naar de inclusiviteit in educatieve materialen en projecten zijn er verschillende dingen die mij zijn opgevallen. Als eerste dat inclusiviteit niet altijd een makkelijk te bereiken gegeven is en ook dat het veranderlijk is. Doordat de samenleving verandert, mensen veranderen en educatie meebeweegt kan inclusiviteit ook weer andere of nieuwe dingen gaan betekenen. Je zou kunnen zeggen dat inclusiviteit steeds inclusiever wordt. Maar ook is een totale inclusieve samenleving een utopisch idee of beeld, ik zie dit niet zomaar ontstaan. Met levensovertuigingen die tegenover dingen als seksuele diversiteit staan en een gedachtegoed die tot ver in de oudheid teruggaat en zijn wortels diep in de samenleving heeft zitten, is het niet zomaar gerealiseerd.

Dit hoeft alleen niet te betekenen dat je je niet succesvol in kunt zetten voor een inclusievere samenleving. Want ook ben ik verschillende mensen, organisaties en projecten tegengekomen die in mijn ogen een positieve impact hebben gehad op de acceptatie danwel inclusie van seksuele diversiteit in bepaalde gebieden. Beelden en visuele communicatie is een belangrijk onderdeel hiervan en als ontwerper kun je je inzetten om positieve veranderingen teweeg te kunnen brengen.

De Toekomst

Als ik een blik in de toekomst zou kunnen werpen, dan hoop ik het volgende te zien: Een inclusief onderwijssysteem. Een systeem die rekening houdt met alle soorten seksuele voorkeuren en gender diversiteiten. Die niet werkt met stereotypering, maar kijkt naar hoe en wie de leerlingen echt zijn of kunnen worden. Ik zie een systeem dat niet beïnvloedt wordt door discriminerende religieuze standpunten of achterhaalde ideeën. Ik zie een systeem waar iedereen zich welkom voelt en zichzelf herkent in de teksten en beelden om zich heen.

En ik zie een creatieve activistische ontwerper die zich daarvoor inzet. Die activist? Die ben ik.

De verantwoordelijkheid van de ontwerper

Als je je bewust bent van bepaalde problematiek en je besloten hebt om er iets aan te doen, en die taak van pionier of activist dus op je wilt nemen. Dan is het belangrijk dat je als ontwerper dat in alle stappen van het ontwerpproces terug laat komen. Stel bij jezelf vast wat je wilt en belangrijk vindt en pas dit in elk aspect van je proces toe. Wil je inclusief zijn?

Doe dan ook onderzoek naar mensen en velden waar jij zelf niet in aanraking mee komt of bekend mee bent. Houd het niet alleen bij jezelf, neem je verantwoordelijkheid om je te blijven verdiepen en te onderwijzen. Door dit te doen ontstaat er verandering, je stelt je mening bij, dit zie ik als iets positiefs. Rutger Bregman schrijft het volgende over je mening bijstellen en veranderen in de samenleving: ‘Niet omdat we wispelturige draaikonten zijn, maar gewoon, omdat we de wereld beter willen begrijpen - misschien zelfs veranderen...

Zo is het ook gegaan met veel grotere debatten, over de emancipatie van de vrouw, de opmars van homo-tolerantie en het succes van Pim Fortuyn. Of denk aan de komst van het rookverbod - eerst ‘betuttelend’, nu best populair - of de groeiende aandacht voor dierenleed. Het zou me niet verbazen als de standpunten van de Partij voor de Dieren over een jaar of dertig breed gedeeld worden. Zo gaat dat: ideeën van staatsgevaarlijke gekken kunnen zomaar de nieuwe politieke correctheid worden.’³

Alles wat niet normaal is, wordt vaak gezien als gek. Om de norm te veranderen moet je die rol van gek dus misschien wel omarmen. Toch hoef je als ontwerper niet vast te zitten in het idee dat je verantwoordelijk bent om alle maatschappelijk problemen op te lossen. Je kunt nou eenmaal niet met één idee of project in één keer de hetero-norm in de samenleving wegvagen. Maar die verantwoordelijkheid kun je wel gebruiken als fundament van je ontwerpproces, ik zie het als: vanuit bepaalde normen en waarden iets met goede bedoelingen willen veranderen of creëren.

³ Bregman, R. (2013, 24 oktober). Vrijheid van meningsverandering. De Correspondent. <https://decorrespondent.nl/227/vrijheid-van-meningsverandering/8727015-c2f5e11a>

Design Activisme

De meeste ontwerpers die inclusief ontwerpen en die iets met hun werk in gang willen zetten of veranderen, werken ook wel onder de term design activisme. Een activistische manier van ontwerpen en je boodschap delen. De eerste keer dat ik in aanraking kwam met activisme en mij daar bewust van was, was een aantal jaar terug. Ik ontdekte de realiteit van de vleesindustrie en vormde daar een eigen mening over. Ik keek documentaires, dook in boeken en volgde verschillende mensen op social media die zich sterk maakten voor dieren rechten. Ik werd veganist en zag de wereld plots heel anders dan daarvoor. Er ontstond iets binnenin mij, ik veranderde. Activisme begint volgens mij dan ook met een innerlijke drang om je ergens voor in te zetten, om iets te veranderen. Door bijvoorbeeld mensen ergens bewust van te maken. Dat dit kan doormiddel van ontwerp, is ook een van de redenen dat ik Grafisch Ontwerp ben gaan studeren. Activisme komt van binnenuit, iets moet je kwaad maken, iets moet pijn doen en er moet iets gaan borrelen. Ik ben mijn hele leven al een dierenliefhebber, maar waarom hield ik mij vijf plotseling zoveel bezig met dierenrechten? Kan het zijn dat ik in aanraking geweest ben met een campagne van een dierenwelzijn organisatie of een ontwerp van een creatieve activist? Hoe dan ook, het is aannemelijk dat ik dingen tegen ben gekomen waar de hand van een activistische ontwerper aan te pas is gekomen. Ik onderging een verandering voor ik zelf weer anderen kon gaan inspireren tot verandering of actie, design activisme begint dus bij jezelf. En dit is volgens mij het cruciale punt als het gaat over inclusief ontwerp en onderwijs, want hoe kan de samenleving zichzelf leren inclusief te zijn als het gaat over seksualiteit als de samenleving dat niet is. We hebben voorlopers nodig, activisten, hier kunnen ontwerpers en andere creatieve pioniers op het podium verschijnen. Nu maar hopen dat de mensen willen luisteren, misschien is het onze taak, als ontwerpers, om ze dat te leren.

Inclusief ontwerpen

Inclusief ontwerpen

Inclusiviteit gaat niet alleen maar over de inhoud van een product, maar ook over de manier waarop je de informatie overbrengt. Over de inclusiviteit in tekst en beeld heb ik het al eerder gehad, maar ook de vraag: 'Voor wie is het beeld bedoeld?' is belangrijk. Het gaat verder dan je doelgroep begrijpen, het gaat over het toegankelijk maken van je werk of informatie voor iedereen. Inclusief ontwerpen is erg belangrijk, voor als je diversiteit en inclusiviteit hoog in het vaandel hebt staan. De term 'inclusief ontwerp' heeft niet altijd al bestaan, vaak wordt er voor de gemiddelde Nederlander ontworpen 'Mr. Average' en werd er een 'one size fits all' ontwerp gemaakt³. In de toekomst zou het fijn zijn als de hele samenleving voor iedereen toegankelijk is en voelt, dat leerlingen ook na bijvoorbeeld een 'Paarse Vrijdag' van het GSA, zich welkom voelen in de omgeving in of buiten de school¹. Ook in je werk als ontwerper moet je niet van de hetero-norm uitgaan. Tijdens het ontwerpen rekening houden met de Gemiddelde Nederlander is vaak wel heel lucratief, als je iets maakt met die norm in je achterhoofd heb je veel kans dat je veel mensen aanspreekt. De grootste groep van het land kan zich dan aangesproken voelen, dus levert je ontwerp of product vaak veel op. Het probleem hiermee is dat er duidelijk mensen buiten de boot vallen en dat je die bewust buitensluit. Hoeveel is dat je waard? En is financieel succes belangrijker dan een moreel goed of inclusiever ontwerp?

Inclusive design is often confused with designing for people with disabilities. However, true inclusive design is much more than this – it is about designing for as diverse a range of people as possible. It is a philosophy that encourages us to consider how size, shape, age, gender, sexuality, ethnicity, education levels, income, spoken languages, culture & customs, and even diets shape the way we interact with the world. More importantly, it is about designing products and services in light of this understanding.²

¹ Jenkins, D., & Baker, L. (2019, 27 juni). Designing for diversity. Design Council. <https://www.designcouncil.org.uk/news-opinion/designing-diversity>

² Spaargaren, I. (2021, mei). INCLUSIVE DESIGN IS THE NORM. Colours, 54. <https://www.bnieuws.nl/read/inclusive-design-is-the-norm>

Ontwerpers en Kunstenaars

Ook bij de voorbeelden van ontwerpers en kunstenaars is het weer een diverse reeks aan werken en projecten, maar dat is ook juist denk ik waar dit onderwerp om vraagt. Hoe kun je diversiteit tonen zonder in het werk divers te zijn? Het is juist belangrijk om dit onderwerp op verschillende manieren aan te pakken, als het maar wel probeert bij te dragen aan de normalisering van Queer personen. Hoe ontwerpers dat kunnen doen en hoe het precies zit met inclusief ontwerp, bespreek ik in het volgende hoofdstuk.

Een foto serie met bijhorende interviews die de diversiteit onder Queer personen laat zien. Woodburn wil de stereotyperingen onder Queer people ontmantelen en wil laten zien dat je je identiteit ook niet altijd hoeft te hebben uitgedokterd. Ook de geinternaliseerde homofobische gedachten waren een drijfveer voor haar werk, ze vindt het belangrijk om deze groep te representeren en een plek te geven.

Als we het hebben over seksuele diversiteit en educatieve materialen, kun je soms de mens uit het oog verliezen. Een foto serie als deze van Woodburn is nodig om te tonen over wie het gaat als je het hebt over seksuele diversiteit of de rechten van Queer personen.

Het is nodig om ze een plek te geven, te laten zien dat ze er zijn en er toe doen. Maar ook is het nodig voor mensen die misschien nog niet weten hoe ze zich identificeren, om die mensen een beeld te geven bij wat mogelijk is. Ook gaat dit over herkenning, om herkenning te kunnen bieden aan mensen, beelden geven waar ze zich aan kunnen spiegelen.

Queer Women Miriam Woodburn

“Even in a small way, sharing portraits and stories not only helps document and legitimise our experiences but may be a ray of hope to someone who’s still figuring things out... a series of striking, soft and sensitive portraits documenting queer, lesbian and bisexual women and non binary people through photography and interviews.”

A NETFLIX ORIGINAL SERIES

SEX EDUCATION

MESSY IS NORMAL

NETFLIX | 17 JAN

Soms kan een serie doen wat een school niet altijd kan: educatief, inclusief en horizon verbredend zijn. Sex Education vertegenwoordigt veel verschillende ervaringen en identiteiten, iets wat methodes voor seksuele vorming op scholen niet altijd lukt. Door deze representatie voelen veel kijkers van die serie zich gezien, maar komen ook veel mensen in aanraking met voor hen nieuwe dingen. Naast educatief is het ook ontzettend leuk en vermakelijk, ook al iets wat lespakketten niet altijd voor elkaar krijgen. Dit is een goed voorbeeld van iets wat naast school educatief kan werken, kijkers kunnen zelf vaak vanuit de veiligheid van hun thuis ontdekken wat er allemaal mogelijk rondom seksualiteit. De serie is divers in etniciteit, sociaal en economische status, lichamen, handicaps, mentale problematiek en seksualiteit. Iets waar alle tv-programma's volgens mij naar moeten streven als het gaat over representatie: de personages als mensen met eigen verhalen afbeelden en ze niet alleen creëren om aan een diversiteitsquotum te voldoen. Daardoor vind ik dat de diversiteit in de serie Sex Education niet geforceerd aanvoelt.

Ook bespreken ze diversiteit rondom seksuele en lichamelijke gezondheid. Ze bespreken ziektes en aandoeningen op een leerzame manier, zonder saai of medisch en onbegrijpelijk te worden. Ook laten ze zien dat seks met bepaalde aandoeningen niet altijd onprettig hoeft te zijn.

SexEducation Tv-serie

Sex Education follows the students of Moordale High School as they navigate their sexual relationships and high school. The show explores topics like sexual and emotional boundaries, female masturbation, and sexual trauma. Scenes that examine topics like these are casually educational, fulfilling the title of the show by answering questions teenage viewers may have shamefully wondered about in private.⁶

'Sex Education is a show that has given us self harm, addiction, disability, sexual assault, bi/pan/gay and asexual representation all of which are dealt with in detail and development that is refreshing and empowering. It's everything I've ranted and raved about for years, demanding TV to be more diverse, to represent society the way it is and finally, a show has come through. Thank you Sex Education.'⁷
Lillystone, L

⁶ Liu, S. (2020b, oktober 24). Sex Education shows us what genuine representation looks like. The Lowell. <https://thelowell.org/8968/opinions/sex-education-shows-us-what-genuine-representation-looks-like/>

⁷ Lillystone, L. (2020, 9 februari). Sex Education earns a qualification in representation. The Courier Online. <https://www.thecourieronline.co.uk/sex-education-earns-a-qualification-in-representation/>

Gender Creative Kids Canada - Studio Wedge

Voor Gender Creative Kids Canada (GCKC) hebben Justin Lortie and Sarah Di Domenico van creative studio Wedge in Montreal de identiteit ontwikkeld.

GCKC is een non-profitorganisatie die in 2013 is opgericht en sindsdien onderwijs, gemeenschap en diensten biedt aan trans-, non-binaire en gender-creatieve jongeren. Wedge wil inclusiviteit, gemeenschap, empathie en vreugde uitstralen.

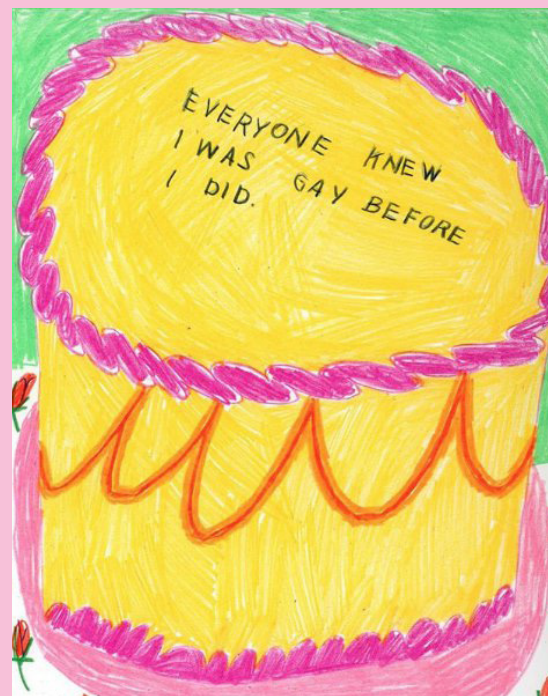
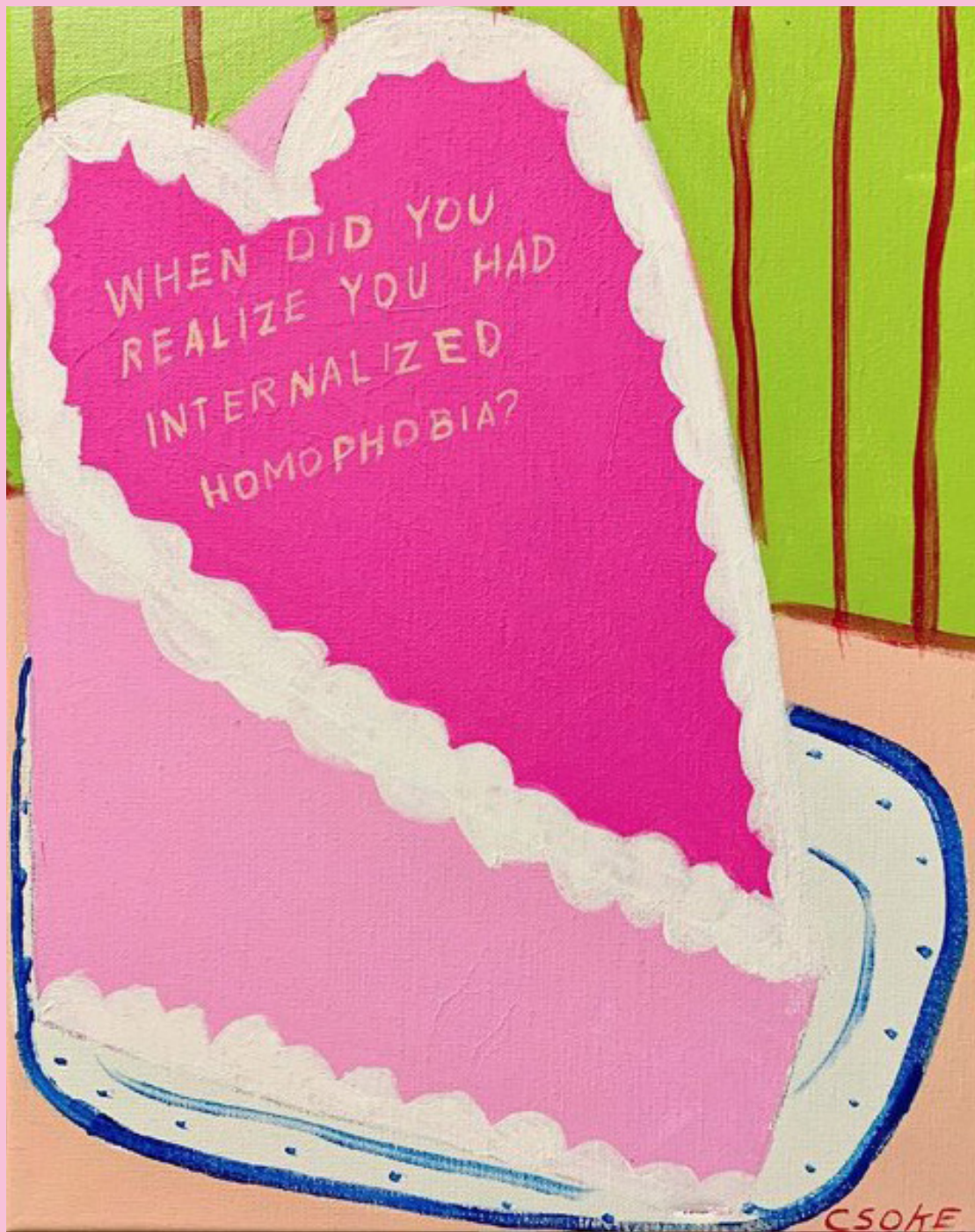
Vermengd met verschillende illustratiestijlen, grafische elementen en typografie, koos studio Wedge voor een benaderbare maar niet te kinderachtige font.

Optimisme was een belangrijk onderdeel van de identiteit van GCKC, daarom is er gekozen voor een kleurrijk maar zacht palet. De beelden en de taal is vrolijk, inspirerend, menselijk, vriendelijk, inclusief en geeft je een goed en veilig gevoel. De volgens Wedge zelfverzekerde hart figuren staan voor de identiteit van de mensen, het hart van de mens. De studio heeft in het laatste deel van de ontwerpfase, kinderen en ouders het werk laten beoordelen om te kijken of het bij de doelgroep aansloot.

Ik vind het een goed ontworpen identiteit met veel betekenis lagen in het ontwerp. Hier zie je hoe goede ontwerpers de identiteit of het concept in elk onderdeel meeneemt. Het is een positieve identiteit waar je vrolijk van wordt. Je voelt je welkom. Ook is het includeren van de kinderen en ouders in het ontwerpproces een goeie tactiek om je werk te kunnen toetsen. Vooral als je inclusief wilt zijn is het slim om je werk maar ook je ideeën en gedachten te laten toetsen om zeker te zijn van die inclusiviteit.

*Wedge designs an approachable but 'not too childish' identity for Gender Creative Kids Canada.*⁵

⁵ Angelos, A. (2021, 28 mei). Wedge designs an approachable but "not too childish" identity for Gender Creative Kids Canada. It's Nice That. <https://www.itsnicethat.com/articles/wedge-gender-creative-kids-canada-graphic-design-120121>

Cakes Scott - Csoke

Scott Csoke uit Richmond, Virginia haalt zijn inspiratie uit zijn eigen levenservaringen. Vooral zijn ervaringen en gedachten over de gay community en zijn eigen identiteit komen veel naar voren. Hij maakt schilderijen van taarten die hij decoreert met woorden die hij de ‘unspoken truths of gay culture’ noemt. Veel Queer mensen zullen zich dan ook in de boodschappen op de taarten herkennen. Het gaat onder anderen over racisme, transfobie en misogynie en ook kaart hij hiermee de geestelijke gezondheidscrisis in de LGBTQIA+-gemeenschap aan. Hij wil meer acceptatie creëren door zijn werk te delen. Dit alles doet hij met lieflijke en gezellige schilderijen van taarten, in zachte en vrolijke kleuren. Wat in contrast staat met de serieuze toon van zijn boodschap.

Hij spreekt over dingen waar Queer mensen niet altijd over praten, zijn werk kan validerend en therapeutisch zijn. Maar bovenal is het kunst, sommige mensen haten het en sommige mensen houden ervan. Hij wil laten weten dat niet alle kunst door Queer mensen gaat over seks of een beeld is van een naakte, gespierde, witte cis-man.

“We are an incredibly complex group of people and this is not an easy life, but there has to be more acceptance – starting with us.”

⁴ Angelos, A. (2021a, mei 28). Indulge in the decorative cakes of Scott Csoke, where things aren't quite as sweet as they seem. It's Nice That. <https://www.itsnicethat.com/articles/scott-csoke-art-120121>

The A to Z of Sex and Disability - Paul Pateman

Dit alfabet maakte Paul Pateman voor Scope, een nationale liefdadigheidsinstelling in de U.K. voor mensen met een handicap, die campagnes voert om negatieve houdingen over handicaps te veranderen. Vooral het idee dat mensen met een handicap geen seks hebben of geen bevredigend seksleven kunnen standhouden is wat ze tegen willen spreken. Het alfabet een project dat eerlijke, levensechte verhalen combineert met grafische beelden om met die verwachting te breken. Door gebruik te maken van illustraties en verhalen om aannames in twijfel te trekken en te onderzoeken, vragen ze om interactie. Met een klik van je muis bracht elke letter je bij de verhalen, video's of beelden van mensen met een handicap. Anonymous Sex Journal en Ladybeard magazine publiceren voor deze campagne ook openhartige seksverhalen met opzettelijk expliciete en kleurrijke beelden het is een prikkelende en provocerende combinatie, en Pateman's graphics dragen bij aan het doel van de campagne van Scope. Het alfabet is voornamelijk paars en geel omdat dit de kleuren zijn van Scope, de andere kleuren zijn gekozen voor levendigheid en om het te laten opvallen.

“The A to Z of Sex and Disability is what graphic artist Paul Pateman describes as a “raunchy and light-hearted look at the loves and lusts of disabled people in Britain today.” He was commissioned by British charity Scope to create the vibrant alphabet as part of their End the Awkward campaign, a project that seeks to break the assumption that disabled people don't have fulfilling sex lives and relationships.”³

³ Morley, M. (2017, 9 juni). Pâté's A-Z of Sex and Disability Explicitly Challenges the Status Quo. Eye on Design. <https://eyeon-design.aiga.org/pate-on-toasts-a-z-of-sex-and-disability-explicitly-challenges-the-status-quo/>

Visuele Communicatie

Visuele communicatie

In de wereld van Seksuele vorming, inclusieve educatie en diversiteit spelen ook ontwerpers een rol. Om te kunnen begrijpen hoe belangrijk inclusieve educatie is en waarom ontwerpers hier een rol in spelen, is het ook goed om te kijken naar hoe mensen communiceren en informatie opnemen. Want naast taal is dus ook beeld erg belangrijk, er is een visuele cognitieve stijl en een verbale cognitieve stijl. Vooral jonge kinderen hebben vaak minder besef van de taal en worden geprikkeld door visuele beelden. Ook denk ik bijvoorbeeld aan mensen een ontwikkelingsstoornis, een leerachterstand of autisme voor hen is beeld al helemaal een belangrijk communicatie middel¹. Maar ook beelddenkers hebben baat bij visueel aangereikte informatie, de manier van onderwijzen is in de meeste scholen vaak te verbaal ingericht (de leerkracht vertelt/legt uit). Beelddenkers verwerken de hen geboden informatie met al hun zintuigen tegelijk: horen, zien, doen en voelen. Alleen op deze manier zijn zij in staat een beeld te vormen bij de aangeboden stof en zijn zij in staat deze te verwerken en te onthouden.²

Maar eigenlijk geldt dit voor iedereen, je moet verschillende zintuigelijke prikkelingen teweegbrengen. Om je boodschap goed over te brengen heb je dus die visuele en verbale cognitiviteit nodig om een zo breed mogelijke groep mensen aan te spreken en de boodschap succesvol over te brengen.

Verder dan een methode

Naast het onderwijs, de methodieken en externe partijen die zich inzetten voor en bezighouden met inclusiviteit en seksualiteit, zijn er dus ook ontwerpers en kunstenaars die educatieve doelen hebben. Denk aan ontwerpers die zich bezighouden met het vormgeven van educatieve producten of kunstenaars die met hun werk een bepaalde boodschap willen verspreiden. Er is ook veel werk wat gaat over seksualiteit en identiteit. Vanuit de kunstwereld worden dit soort onderwerpen vaak op een andere manier aangevlogen dan vanuit de wat meer praktische onderwijs wereld. In dit hoofdstuk bespreek ik verschillende werken en projecten van ontwerpers en kunstenaars. Met de voorbeelden kijk ik vooral naar de hoe dit onderwerp vanuit een Westerse blik wordt aangekaart.

¹ Eerens, M., & Baars, R. (2011, juni). Passend onderwijs. <https://www.hanze.nl/assets/kc-noorderruimte/Documents/Public/afstudeerverslagpassendonderwijsdefysiekeomgevingvanhetkind20062011.pdf>

² Bezem M.Sc., A. (2021). Beelddenken 2.0. <https://media-01.imu.nl/storage/beeldenbrein.nl/2209/e-book-beelddenken-2-0.pdf>

In 2013 had het COC en GroenLinks dan ook kritiek op Wonderlijk Gemaakt¹¹, vooral de zin over kinderen met homoseksuele gevoelens: ‘Gelukkig gaat het bij velen weer over’ viel verkeerd bij het COC. De zin is na de kamervragen van GroenLinks aangepast, maar het idee erachter is nog steeds te vinden in de methode. In de nieuwe versie wordt ook aandacht besteed aan biseksualiteit en genderidentiteit. Daarmee voldoen ze aan de sinds 2012 bestaande wet over verplichte voorlichting over seksuele diversiteit, maar vind ik ze niet inclusief. Inclusief onderwijs reikt verder dan simpelweg iets noemen, het gaat ook over de acceptatie ervan en een veilige omgeving creëren.

Amin Ghaziani noemt dit ook wel Performative Progressiveness¹², hij bedoelt daarmee de inconsistentie tussen homo-rechten op papier en het wérkelijke gedrag van mensen tegenover de Queer gemeenschap. De dubbelzinnigheid van zeggen inclusief te zijn, maar toch hetero als de norm te beschouwen. De heteronormativiteit in de samenleving is dan denk ik ook de vijand van echte inclusieve diversiteit. De vraag is dan ook of je volledige acceptatie van iets wat niet de norm is, wel kan afdwingen. Wel laat dit voorbeeld van de aanpassing in de methode van Wonderlijk Gemaakt zien, dat verandering, hoe klein ook, mogelijk is. En dat je dat wel kan afdwingen. Hiervoor zijn instanties als het COC en Politieke Partijen die zich inzetten voor de rechten van LHBTI’s in Nederland erg belangrijk. Deze veranderingen van bovenaf, maakt normalisatie voor de gehele samenleving een stuk makkelijker. Maar er is ook een andere manier, de mensen zelf kunnen zich ook inzetten voor een inclusievere samenleving. Creatieve personen zoals ontwerpers en kunstenaars kunnen zich geroepen voelen werk te maken ter bevordering van een leefbare samenleving voor bijvoorbeeld LHBTI’s, in het volgende hoofdstuk ga ik hierop in.

Het baart mij zorgen dat ouders thuis de vrije hand hebben, gelukkig zijn er veel mensen die voor hun kind een diverse omgeving creëren of over diverse onderwerpen vertellen. Maar er blijven genoeg mensen die homoseksualiteit afkeuren of fout vinden, van de mensen die eens per week of vaker naar de kerk gaan, is ongeveer 47% positief over homoseksualiteit, terwijl dit onder mensen die nooit naar de kerk gaan 77% is. (Kuyper, 2018) (Het is onduidelijk over welke kerken dit gaat).

Religieus onderwijs

Als ik nu kijk wat er gebeurt op scholen omtrent diversiteit en inclusiviteit, zie ik dat dit vooral op openbare scholen in de steden een rol speelt. Of het zijn externe partijen die programma’s en lespakketten maken voor scholen, vanuit een drang om scholen diverser en inclusiever te maken. Zelf heb ik op Gereformeerd Vrijgemaakte en Christelijke scholen gezeten waar het geloof centraal stond. Hierdoor was er weinig ruimte voor diversiteit in de zin van seksualiteit, hetero zijn was de norm. Dit was zichtbaar in bijvoorbeeld de educatieve materialen rondom lichamelijke en seksuele opvoeding, hier stond het getrouwde cis-gender hetero stel centraal. Al het andere werd ook weggezet als ‘anders’ en werd niet altijd geaccepteerd of over gesproken. De visuele beelden op de school waren ook altijd hetero normatief en vaak wit. Deze ervaringen van mij zijn al ruim 10 jaar oud, maar nog steeds is dit in sommige vormen van onderwijs nog de norm.

Ik ben de huidige lesmethodiek van mijn oude basisschool gaan bekijken die gebruikt wordt voor lichamelijke en seksuele opvoeding. Het is de methodiek: Wonderlijk Gemaakt, Seksuele vorming vanuit een christelijke levensvisie. ‘Lichamelijke veranderingen, normen en waarden, weerbaarheid en seksualiteit in onze maatschappij: Wonderlijk Gemaakt leert kinderen en jongeren op een goede manier om te gaan met seksualiteit. Met de Bijbel als richtlijn en verwondering richting de Schepper en richting elkaar.’¹⁰ Deze methodiek wordt gebruikt door Christelijke en Gereformeerde scholen. Deze lesmethodiek is niet inclusief, die conclusie is snel getrokken als je erdoorheen bladert. Man en vrouw is de norm, hetero zijn is de norm. Alle andere soorten liefde wordt dan ook weggezet als ‘anders’. Ze onderscheiden homofilie en homoseksualiteit, de eerste is vallen op mensen van hetzelfde geslacht en met die laatste doelen ze op praktiserende homoseksuelen, wat volgens de lesmethodiek niet de weg is die God wil dat je gaat. En zo kun je stellen, dat dit soort methodes, als er geen beroep werd gedaan op de Christelijke normen en waarden, aan de grondslag liggen van discriminatie.

¹¹ COC Nederland. (2013, 5 september). Herziene versie christelijke lesmethode ‘Wonderlijk gemaakt’. <https://www.coc.nl/jong-school/herziene-versie-christelijke-lesmethode-wonderlijk-gemaakt>

¹² OneWorld. <https://www.oneworld.nl/lezen/seks-gender/lhbt/schrijver-amelia-abraham-er-zijn-te-weinig-lesbische-verh->

⁹ Movisie. (2021, maart). HANDREIKING LHBTI-EMANCIPATIE Feiten en cijfers op een rij. <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2021-03/Handreiking-LHBTI-Feiten-Cijfers-2021.pdf>

¹⁰ Home - Wonderlijk Gemaakt. (2013). Wonderlijk Gemaakt. <https://www.wonderlijkgemaakt.nl>

Invloeden op educatieve materialen

De laatste tijd is er veel in het nieuws over religieuze scholen en homoseksualiteit. Met de kop ‘Mogen reformatorische scholen eisen dat ouders homoseksualiteit afwijzen?’ werd er in November 2020 een stuk gepubliceerd in de Trouw⁵ over twee jongeren en hun ervaringen op een school met een homo-onvriendelijke identiteitsverklaring. Ook bleek dat bijna een op de vijf van de 170 reformatorische scholen in Nederland openlijk homoseksualiteit afwijzen⁶. En of die verklaringen zouden mogen bestaan? Een deel van de kamer zei nee, ChristenUnie-minister Arie Slob antwoorde ‘ja’. Dit trok hij later in en kwam met een wat meer genuanceerd antwoord, maar wat overeind bleef staan was ontzet. Verschillende organisaties en personen zijn zich naar aanleiding van deze gebeurtenis gaan buigen over de zaak en de vraag ‘hoe zit dat op deze scholen?’. Want wat bleek, scholen kunnen dit inderdaad doen.

Slob deed een beroep op artikel 23, de vrijheid van onderwijs, en artikel 6, de vrijheid van godsdienst en levensovertuiging. Wel staan deze dingen soms recht tegenover artikel 1, het verbod op discriminatie. Vrijheid van onderwijs is een veel besproken onderwerp, waar veel mensen een mening over hebben. Het gesprek rondom deze wet is dan ook vaak verhit, want wanneer is het nou goed of fout? Deze wetten maken dat veel dingen onveranderd door kunnen gaan. Tenzij mensen of instanties in protest gaan natuurlijk, dit gebeurde dan ook na dit was voorgevallen. Boris van der Ham en Tim Hofman stelden een brief op voor Slob die duizenden keren ondertekend werd, met de oproep om vrijheid van onderwijs aan te passen⁸. Met de mening dat er door zulke verklaringen onveilige situaties en een onprettige sfeer op scholen kunnen gaan ontstaan. “Natuurlijk, je ouders kunnen je thuis hun (streng-godsdienstige) opvattingen meegeven, maar school moet de vrijheid bieden om als leerling je eigen levensvisie te ontwikkelen”⁸ Hier ben ik het mee eens, tuurlijk heb je als ouders het recht om zelf keuzes te maken als het gaat om de opvoeding van je kind. Maar de rechten van kinderen mogen niet zomaar aan de kant kunnen worden gezet. Een school moet een plek zijn voor een kind om te kunnen ontwikkelen en te ontdekken wie ze zijn en hoe de wereld is.

Er zijn verschillende aspecten die invloed hebben op de inhoud van educatieve materialen. Er zijn regels vanuit de overheid, over waar bijvoorbeeld lespakketten aan voldoen moeten. Er zijn regels vanuit de school zelf, vanuit een geloofsovertuiging of juist de afwezigheid ervan. Maar ook kunnen er ouders zijn met een bepaalde mening over het onderwijs, alles zodat de educatie die hun kind ontvangt in hun ogen het beste of juiste is. In dit hoofdstuk bespreek ik deze dingen.

Verplicht voorgelicht

Eerder noemde ik al het COC en hun inzet voor een wet die seksuele voorlichting en voorlichting over seksuele diversiteit verplicht maakte op alle basis- en middelbare scholen in Nederland. Sinds 2012 is dit verplicht¹, maar 1 op de 3 scholen geeft geen les over seksuele diversiteit.² De resultaten laten dus te wensen over, zo gebruikt maar 40 procent van scholen een lesmethodiek voor relationele en seksuele vorming. Rutgers kenniscentrum seksualiteit pleit voor strengere onderwijsnormen voor seksuele voorlichting en diversiteit. “Scholen mogen nu zelf invullen hoe ze aandacht aan dit thema besteden. Dat moet specifiek, scholen moeten beter weten wat er van ze verwacht wordt. De politiek is hierin aan zet.”²

Politiek en Religie

De politiek heeft veel invloed op het onderwijs, het onderwijs wordt immers gefinancierd door de regering³. Dit maakt dat er verschillende eisen zijn voor de onderwijsinstellingen die geld ontvangen van het kabinet. Ze maken onderscheid tussen openbare en bijzondere scholen⁴. Bijzondere scholen geven les vanuit een godsdienstige of levensbeschouwelijke overtuiging. Een bijzondere school komt meestal tot stand, omdat ouders behoefte hebben aan een school van een bepaalde godsdienstige of pedagogische richting. Een bijzondere school mag bijvoorbeeld van docenten en leerlingen eisen dat ze een bepaalde godsdienst of levensovertuiging hebben. Zo mag een gereformeerde school van een docent vragen dat deze een gereformeerde levensovertuiging heeft. Maar een docent mag bijvoorbeeld niet worden ontslagen omdat die homoseksueel is, maar dit betekend niet dat deze scholen altijd goed omgaan met het thema seksuele geaardheid.

⁵ Pols, G. (2020, 9 november). Mogen reformatorische scholen eisen dat ouders homoseksualiteit afwijzen? ‘Verbieden zet alleen maar . . . Trouw. <https://www.trouw.nl/religie-filosofie/mogen-reformatorische-scholen-eisen-dat-ouders-homoseksualiteit-afwijzen-verbieden-zet-alleen-maar-kwaad-bloed~be296ea6/>

⁶ Eén op de vijf reformatorische scholen vindt homohuwelijk moreel onacceptabel. (2020, 5 februari). KRO-NCRV. <https://pointer.kro-ncrv.nl/een-op-de-vijf-reformatorische-scholen-vindt-homohuwelijk-moreel-onacceptabel>

⁷ Hingh, V. (2020, 17 november). Homofobie heeft geen plek in het onderwijs, maar het verbannen naar de privésfeer is niet genoeg. De Correspondent. <https://de correspondent.nl/11811/homofobie-heeft-geen-plek-in-het-onderwijs-maar-het-verbannen-naar-de-privésfeer-is-niet-genoeg/18120182039091-71510490>

⁸ CIP. (2020, 12 november). Meer dan 25.000 handtekeningen voor inperken vrijheid van onderwijs. <https://cip.nl/82318-meer-dan-25000-handtekeningen-voor-inperken-vrijheid-van-onderwijs>

¹ Rutgers, Kenniscentrum Seksualiteit. (2012, 8 september). Vanaf december voorlichting seksualiteit en seksuele diversiteit op school verplicht. Rutgers. <https://www.rutgers.nl/nieuws-opinie/nieuwsarchief/vanaf-december-voorlichting-seksualiteit-en-seksuele-diversiteit-op>

² NOS. (2020, 4 september). Rutgers: 1 op 3 basisscholen geeft geen les over homoseksualiteit. <https://nos.nl/artikel/2346731-rutgers-1-op-3-basisscholen-geeft-geen-les-over-homoseksualiteit>

³ Ministerie van Algemene Zaken. (2018, 14 mei). Hoe betaalt de Rijksoverheid het onderwijs? Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/financiering-onderwijs/vraag-en-antwoord/hoe-financiert-de-rijksoverheid-het-onderwijs>

⁴ Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2020, 28 mei). Openbaar en bijzonder onderwijs. Vrijheid van onderwijs | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vrijheid-van-onderwijs/openbaar-en-bijzonder-onderwijs>

Methodes en Instanties

Er zijn dus verschillende manieren waarop de besproken methodes en instanties zich inzetten voor een inclusief of gelijk onderwijs systeem en seksuele diversiteit. Niet een ding is juist, allen hebben ze een andere manier op het probleem aan te vliegen of op te lossen. Het ene richt zich op jongeren of leerlingen en het andere op de politiek, dit zijn nou eenmaal andere doelgroepen. Wel vraag ik mij af of een creatievere aanpak meer zou kunnen bereiken, de meeste dingen gaan op een logische manier van A naar B. Zouden er ook andere manieren zijn om seksuele diversiteit tot norm te maken? Voordat ik daarnaar ga kijken, wil ik graag onderzoeken wat maakt dat onderwijs is zoals het is. Welke dingen hebben invloed op de wel of niet aanwezige inclusiviteit van educatieve materialen?

zetjein

Chatbericht sturen

140 berichten

9.952 volgers

335 volgend

Zetje In

Onderwijs

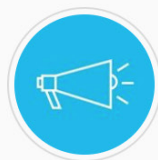
Voor een toekomst waarin gelijkwaardigheid de norm is!

linktr.ee/zetjein

Gevold door [sexmatters](#), [cocnld](#), [politiek_bij1](#) + nog 41

Kinderboe...

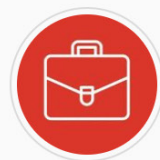
Media

Onderwijs

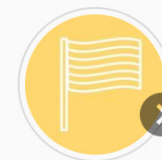
Kalender

Vacatures

Verkiezing...

LHBTIQ+

BERICHTEN

IGTV

GETAGD

Inspiring Friday
Sioejeng Tsao

© Dirk-Jan van Dijk

Kan toch niet?
Ervaringen met
anti-Aziatisch racisme →

Vijf kinderboeken
voor in het klaslokaal →

Impact hebben

Zetje In zet zich in voor een toekomst waarin gelijkwaardigheid de norm is. Ze strijden voor divers, inclusief en gelijkwaardig onderwijs. Toen in 2020 de Black Lives Matter beweging in Nederland zijn hoogtepunt bereikte, ontstond Zetje in vanuit een drang voor verandering. Er ontstond een burgerinitiatief om de onderwerpen gelijkwaardigheid, racisme en discriminatie te verplichten in het onderwijs. Zetje in gaat vooral over discriminatie, het draait niet alleen om seksuele vorming, maar om het gehele onderwijs. Ze zijn lespakketten beginnen te gaan ontwikkelen voor verschillende vakken. Zodat elk kind zich kan herkennen in de stof. Ze veranderen het narratief wat het Nederlandse onderwijs vaak heeft. Bijvoorbeeld een geschiedenisles die niet verteld wordt vanuit het oogpunt van de witte cis-gender hetero Westerse man. Een goed voorbeeld van een project dat voortgeduwd wordt door een intrinsieke drijfveer, boosheid en verontwaardiging kunnen goede motivaties zijn. Ook laat het zien dat je als burger meer impact kan hebben je denkt, omdat de motie die ze indienden werd aangenomen in de Tweede Kamer.

Zetje in

‘Zetje In is een vrijwilligersorganisatie die is ontstaan na het succes van het gelijknamige burgerinitiatief. In het burgerinitiatief stelden we dat racisme en discriminatie verplichte thema’s zouden moeten worden in de lesstof van het primair en voortgezet onderwijs. In drie weken tijd ondertekenden meer dan 60.000 mensen het initiatief, en werd er in de Tweede Kamer een motie ingediend én aangenomen, die op één lijn stond met de inhoud van het initiatief. Dit heeft ertoe geleid dat het nu ook echt verplicht is om over deze thema’s te onderwijzen!’¹⁰

¹⁰ ZETJE IN. (2020a). Over ons. <https://www.zetjein.com/overons>

¹¹ ZETJE IN. (2020b). Zetje in. LinkedIn. <https://www.linkedin.com/company/zetje-in/>

Lezend actievoeren

Tori is een initiatief van het creatieve studio Annenbritt, opgericht door Anne Bakker en Britta Flinterman. Met het doel de kinderboeken wereld inclusiever te maken, zodat elk kind zich in boeken kan herkennen. Boeken waarin etniciteit, geaardheid, achtergrond, diverse levensgebeurtenissen en culturen worden besproken en nieuwe gesprekken over deze onderwerpen kan starten.

Tori organiseert voorlees programma's rondom inclusieve kinderboeken en vult boekenkisten met die boeken om ze daarna te doneren aan openbare instanties. Het is een organisatie die geld ophaalt doormiddel van donaties en daarmee de inclusiviteit verspreid.

Dit is een goed voorbeeld van hoe je je boodschap kunt verspreiden zonder zelf nieuwe dingen te maken of in dit geval nieuwe boeken te schrijven. Door de inclusieve boeken een podium te geven, worden die succesvoller en verspreid je ook nog eens de inclusieve boodschap van het boek.

Tori Kinderboeken

*'Tori zet zich in voor een (nog te beperkt) inclusief kinderboeken-milieu. Tori is in het leven geroepen om kinderen spelenderwijs aan de hand van bestaande kinderboeken kennis te laten maken met verscheidene onderwerpen en dit gesprek met jonge kinderen aan te gaan.'*¹¹

¹¹ Tori. (2020b). Tori, ieder kind wordt gezien en gehoord. Voor de Kunst. <https://www.voordekunst.nl/projecten/11362-tori-ieder-kind-wordt-gezien-en-gehoord-1>

sexmatters

CONSENT WORKSHOP

We GAAN NU een oefening doen waarbij jullie recht tegenover elkaar gaan staan op vijf meter afstand. We beginnen met Lola en Nick. Lola gaat langzaam richting Nick lopen. Nick mag het aangeven als hij vindt dat Lola in zijn ruimte komt staan.

Dat snap ik!
In het echt kan het ook best ongemakkelijk zijn om je grenzen aan te geven, maar toch is het heel belangrijk! We gaan het nog een keer oefenen...

Die avond is Lola op een feestje.

Misschien moet ik even checken of alles oké gaat daar met grenzen. Enzo...

Alles goed?

Nee, zullen we een drankje halen?

In gesprek gaan

Sexmatters is een stichting wat draait om de conversatie over seksualiteit, met het doel om jongeren bewust te maken van gender- en seksuele diversiteit. Ook grenzen aangeven en leren omgaan met anderen zijn onderwerpen van de workshops.

Het dialoog aangaan is een tactiek die veel door docenten gebruikt wordt in het onderwijs.⁹ Leerlingen in gesprek, hardop, eigen conclusies laten trekken. De filosoof Dmitri Nikulin (2010) zegt het volgende over het dialoog: *‘Dialogue is a therapy – perhaps the therapy – against the misrecognition of one person by another’*.¹⁰ Misschien is het wel het onvermogen om de menselijkheid van een ander in te kunnen zien, dat zorgt voor het excluderen van minderheden. Het vergroten van onderling begrip en acceptatie kan dus zeker beginnen met het dialoog. De workshops van Sexmatters die draaien om die conversaties onder de jongeren, heeft dus zeker grond om op te staan. Ze dragen bij aan het verminderen van vooroordelen en stereotypering. De workshops hebben geen bijzonder ontwerp of vormgeving nodig, wat ze wel doen is de gesprekken visualiseren in comics op hun site. Om zo te laten zien wat de workshops teweeg kunnen brengen.

Sexmatters Workshops

‘Voor alles wat je wilt bespreken over gender & seksualiteit. Workshops, Events, Blogs, Video’s. Stichting Sexmatters is ontstaan vanuit het idee dat het heel leuk en leerzaam is om over gender en seksualiteit te praten. Toch merkten we ook dat er in gesprek over deze onderwerpen nog veel in hokjes wordt gedacht en dat er veel vooroordelen zijn. Hokjes denken en stereotyperen kan leiden tot (gender) ongelijkheid, sociale uitsluiting, grensoverschrijdend gedrag en zelfs gender gerelateerd geweld. Sexmatters is opgericht om dit tegen te gaan en zet zich sindsdien in voor meer acceptatie, gelijkwaardigheid en sociale inclusie.’⁸

⁸ Sex Matters. (2020). Sex Matters. <https://www.sexmatters.nl>

⁹ Burbules, N. C., University of Illinois, & Bruce, B. C. (2001). Theory and Research on Teaching as Dialogue. Handbook of research on teaching, 4, 1102–1121. https://www.researchgate.net/publication/32966841_Theory_and_Research_on_Teaching_as_Dialogue

¹⁰ Phillipson, N. (2018). Education and the Dialogue of Humanity. Teaching Citizenship, Summer Issue. <http://21stcenturylearners.org.uk/?p=1105>

“Ben ik lesbisch of
homoseksueel?”

De meeste jongeren ontdekken in de puberteit of ze verliefd worden op meisjes of jongens of op allebei.

Je kunt niet kiezen op wie je verliefd wordt. Het gebeurt gewoon. Op een gegeven moment weet je of je homo, lesbisch of biseksueel bent.

Kijk ook eens op Pubergids.nl.

©Marianne Latbur

Je kunt al je vragen stellen aan je leerkracht, ouder/verzorger of aan De Kindertelefoon.

Week van de Lentekriebels

Rutgers **DE KINDERTELEFOON**

16 t/m 20 maart 2020

Week van de Lentekriebels

De 'Week van de Lentekriebels' is een projectweek over weerbaarheid, relaties en seksualiteit in het basisonderwijs.

De basis voor relatievorming en gezond seksueel gedrag wordt gelegd lang voordat een seksuele relatie begint is. Basisonderwijs kinderen en de jonge leeftijd methodiek en seksuele geschieden. In elke groep kunnen onderwerpen aan de orde die passen bij de leeftijd. Over kinderen in je klas, het wereldtussen vriendschap en verliefdheid en naar de schattige knippen, maar ook baby's, samenken.

Rutgers

“Wat en wanneer moet ik mijn kind iets vertellen over de puberteit?”

Bereid je kind voor en geef informatie voordat ze in de puberteit komen. Vertel welke veranderingen ze gaan doormaken.

Onderwerpen zijn bijvoorbeeld de groei van de piemel, vagine en borsten, haargroei, menstruatie, zaadlozing en de invloed van hormonen op bijvoorbeeld hun gevoel.

Laat ze ook eens Pubergids.nl lezen.

Ge het gesprek aan met je kind. Kijk voor tips op www.seksuelevoorming.nl/voorouders. Aankom vragen stellen kan ook fijn zijn voor je kind, dit kan bij De Kindertelefoon.

Week van de Lentekriebels

Rutgers **DE KINDERTELEFOON**

Seksuele ontwikkeling van kinderen

0-18 Jaar

Rutgers

(Copyright © Rutgers)

Week van de Lentekriebels

Rutgers en de GGD'en organiseren jaarlijks de 'Week van de Lentekriebels'. Grijp deze projectweek aan om op een leuke en laagdrempelige manier lessen over relaties en seksualiteit uit te proberen, in groep 1 t/m 8. GGD'en bieden ondersteuning aan de scholen die meedoen. Dat kan zijn met een workshop voor leerkrachten of bij het organiseren van een ouderavond.

Kijk voor deelname of meer informatie op www.weekvandelentekriebels.nl

seksuelevorming.nl

- www.seksuelevorming.nl
- [@seksuelevorming](https://twitter.com/seksuelevorming)
- Abonneren op de nieuwsbrief: seksuelevorming@rutgers.nl

Over Rutgers

Het beleven van seksualiteit moet voor ieder mens vrijwillig, veilig en fijn zijn. Met veel passie zetten wij ons daarvoor in. In Nederland staat de naam Rutgers al decennialang voor open, eerlijke en positieve seksuele voorlichting. Tegenwoordig ondersteunen we met name professionals in zorg en onderwijs in het bespreekbaar maken van seksualiteit. Op basis van onderzoek vergaren we kennis en ontwikkelen we effectieve methoden. Ook zetten we onze kennis en expertise in om beleid te beïnvloeden. Het succes van Rutgers wordt ook in andere landen gezien. Dit inspireert ons om met organisaties overal in de wereld te werken aan seksuele gezondheid en aan vrije keuze in relaties, seksualiteit en het krijgen van kinderen.

Rutgers

Kenniscentrum
seksualiteit

Rutgers

Kenniscentrum
seksualiteit

Kriebels in de klas

Relationele en seksuele vorming
in het basisonderwijs

Onderzoek, Kennis en Activisme

Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit doet onderzoek naar seksualiteit en ze stellen seksuele voorlichting en informatie gratis beschikbaar op hun site en dat maakt inclusieve Seksuele Vorming ook nog eens goed toegankelijk.

Het is een Kenniscentrum, het hoogste doel van Rutgers is dan ook onderzoeken en informeren. Hiernaast hebben ze ook een website voor seksuele vorming,⁷ waar je lespakketten kunt downloaden voor seksuele voorlichting. Ook organiseren ze elk jaar een periode voor basisscholen met educatieve materialen genaamd ‘Lente kriebels’. De vormgeving is niet van hoog niveau, maar de informatie is inclusief en educatief.

Ik merk op dat bij educatieve materialen, het inhoudelijke en informatieve aspect voor het ontwerp gaat. Hoewel de inhoud erg belangrijk is als het gaat om educatie, denk ik dat dit een gemiste kans is. Een goed ontwerp, een goede drager van het verhaal is essentieel voor het overbrengen van de boodschap. Een goed ontwerp maakt dat je boodschap overkomt. Dit gaat verder dan esthetiek en een mooi plaatje, het vraagt om vindingrijkheid om door de bubbel van de doelgroep te kunnen prikken.

Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit

‘Wie zijn wij: Mensen hebben de vrijheid om eigen keuzes te maken op het gebied van seksualiteit en reproductieve gezondheid, met respect voor de rechten van anderen, binnen een ondersteunde samenleving. Rutgers verbindt onderzoek, praktijk en Advocacy. Ons werk kenmerkt zich door een inclusieve en activistische benadering van seksuele vorming, verbeterde toegang tot anticonceptie en veilige abortus en de preventie van seksueel geweld. Hierbij ligt onze hoofdfocus op mensen tot 30 jaar. Rutgers is actief in 18 landen. Onze organisatie wordt gevormd door 140 professionals in Nederland en Indonesië. De waarden openheid, gelijkwaardigheid en duurzaamheid zijn leidend in al onze activiteiten.’⁶

⁶ Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit. (2021). Rutgers. <https://www.rutgers.nl/wie-wij-zijn>

⁷ Rutgers Kenniscentrum Seksualiteit. (2021b). Seksuele Vorming. [Seksuele Vorming. https://www.seksuelevorming.nl](https://www.seksuelevorming.nl)

actiepakketten

GSA ACTIEPAKKET

€ 0.00 + gratis verzending

Activeren van leerlingen

Leerlingen kunnen zelf een GSA oprichten op hun school, op de site van GSA Netwerk kun je alle tools vinden die je nodig hebt om aan de slag te gaan.

Ook zijn er verhalen te lezen van andere leerlingen en scholen over ervaringen met GSA's. Leerlingen worden aangezet tot actie, om zich op die manier als GSA op hun school bekend te maken. Hiervoor zijn gratis actiepakketten te bestellen op de webshop van GSA. Niks staat je in de weg, alles om je te inspireren en te activeren. Max Bruinsma noemt ontwerpers katalysators⁴ en dat komt hier goed naar voren, dit is niet alleen educatief maar zet ook aan tot actie. En op scholen met een GSA voelen lhbt-leerlingen zich meer thuis,³ je krijgt er dus iets voor terug.

Elk jaar organiseert het GSA Netwerk 'Paarse Vrijdag'⁵ voor de zichtbaarheid van de acceptatie van alle genders en seksuele oriëntaties. Ze zijn actief op social media en stellen dan interactieve filters beschikbaar om interactie met hun volgers te hebben. Grafisch Ontwerpstudio Buro RuSt is het brein achter de creatieve uitingen van het GSA en deze Paarse Vrijdag campagnes.

De vormgeving en visuele uitingen van het GSA Netwerk sluiten goed aan bij de doelgroep. Het is prikkelend en kleurrijk en leerlingen kunnen zich identificeren met de personen op de posters, want naast de boodschap van het GSA zijn ook die inclusief.

Dit is een voorbeeld van hoe iets naast inhoudelijk en tekstueel ook visueel inclusief kan zijn. Ook hebben ze rekening gehouden met de leeftijd van de leerlingen, de informatie is goed te begrijpen en wordt er op verschillende manieren gecommuniceerd.

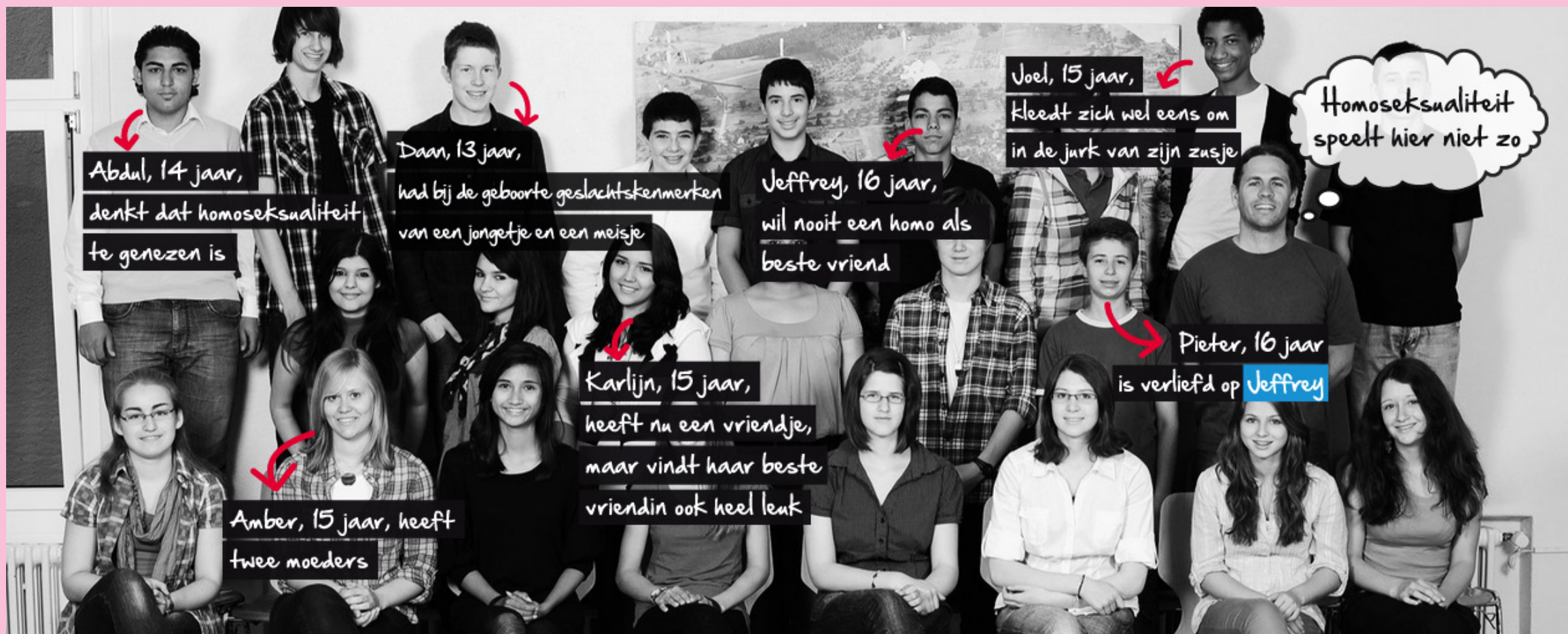
GSA Gender & Sexuality Alliance

*'De letters GSA staan voor Gender and Sexuality Alliance: een verbond tussen allerlei seksuele oriëntaties, sekses, gender identiteiten en gender expressies. De GSA is er voor iedereen! Wat mannelijk of vrouwelijk is bepaal jezelf, of je nu een cisgender, transgender, non-binair of intersekse persoon bent. Net zoals jij zelf weet op wie of wat je valt, of je nu hetero, gay, bi, pan, asexueel of in dubio bent. Het COC steunt GSA's met gratis actiemateriaal, lokale ondersteuning door GSA-coördinatoren, regionale en landelijke GSA-dagen en landelijke campagnes zoals Paarse Vrijdag of de International Day of Silence.'*³

³ GSA. (2020, 25 augustus). GSA Netwerk. <https://www.gsanetwerk.nl/gender-and-sexuality-alliance/>

⁴ Bruinsma, M. (2006). De publieke rol van de Grafisch Ontwerper (A. de Vet & Design Academie Eindhoven, Reds.). DEVET.

⁵ Buro RuSt. (2020). Paarse Vrijdag 2020. <https://www.burorust.nl/work/paarse-vrijdag-2020/>

In Nederland hebben veel Queer mensen het goed, Nederland was het eerste land waar je als paar van gelijk geslacht kon trouwen. Maar er is toch nog genoeg te doen, het COC doet dingen op verschillende gebieden. Denk aan het onderwijs, veiligheid, cultuur & geloof, voor jongeren en ouderen. Het COC is ook in andere landen actief, landen waar mensenrechten van Queer mensen geschonden worden.

Onderwijs

In Nederland heeft COC voor middelbare scholen het GSA (Gender & Sexuality Alliance) opgezet, waar ik op de volgende pagina dieper op in ga. Ook hebben ze een vereniging Jong&Out waar maandelijks jongeren samen komen, geven vrijwilligers jaarlijks zo'n 1500 voorlichtingslessen op scholen en is dankzij de belangenbehartiging van het COC voorlichting over LHBT's sinds 2012 verplicht op alle basis- en middelbare scholen in Nederland.

Ook hebben ze een website 'Voorlichting in de klas'² waar je informatie kunt vinden over hoe je voorlichting kunt geven aan je klas, als docent, maar ook als leerling zelf.

Activisme en Politiek

Het COC is duidelijk, het wil dingen veranderen.

Of dat dat gaat over systemen, wetten of de stereotyperende ideeën die sommige mensen hebben.

Het is activistisch, strijdlustig en gaat voor die veranderingen. Ontwerp is hierbij niet heel belangrijk, dit gaat over wetten, systemen en mensenrechten.

COC Nederland Voorlichting in de klas

*'COC Nederland komt op voor de belangen van lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, trans- en intersekse personen (LHBT's). We zetten ons in voor gelijke rechten, emancipatie en sociale acceptatie van LHBT's in Nederland en het buitenland. We streven naar een diverse en inclusieve wereld waar mensen zich tot hun volle potentieel kunnen ontwikkelen, ongeacht hun seksuele oriëntatie, genderidentiteit of -expressie en geslachtskenmerken. Het COC werd opgericht in 1946 en is daarmee de oudste nog bestaande LHBT-organisatie ter wereld. Als één van de weinige LHBT-organisaties beschikken we over een speciale raadgevende status bij de Verenigde Naties.'*¹

¹ COC. (2020, 13 maart). Over ons. <https://www.coc.nl/over-ons>

² COC. (2021). Over ons -. Voorlichting In De Klas. <http://voorlichtingindeklas.nl/over-ons/>

Methodes en Instanties

Er zijn verschillende methodes, lespakketten, hand-outs, instanties en organisaties die zich, op school en daarbuiten, bezighouden met seksualiteit en educatie. In dit hoofdstuk ga ik verschillende Nederlandse educatieve methodes en instanties bespreken die zich bezig houden met seksuele vorming of inclusief onderwijs.

Methodes en Instanties

Het huidige systeem en voorbeelden

Flexibel onderwijs

Educatie moet meebewegen met veranderingen in de maatschappij, om aan te kunnen blijven sluiten bij de doelgroep. Leerlingen en docenten veranderen immers elk jaar, hierdoor kan en mag educatie niet stil blijven staan. Natuurlijk zijn er bepaalde onderdelen die hetzelfde kunnen blijven of in de kern het zelfde zijn, maar als je niet aansluit op de huidige maatschappij, geef je niet doelgericht genoeg les.

Paul Verhaeghe schrijft ook over de steeds veranderende samenleving.⁸ Een grote verandering noemt hij ook wel een paradigma wisseling. Een paradigma is een groter idee of denkbeeld van de samenleving. Dat beeld kan veranderen. Denk aan het idee dat de mens het middelpunt van het universum was en alles om ons draaide (zelfs de zon) dit veranderde na de derde krenking, dit was een paradigma wisseling. Persoonlijk kan je ook een soort paradigma wisseling hebben, zoals Verhaeghe zegt, je mening kunt veranderen.

Door die wisseling, doordat je ideeën over de wereld of jezelf kunnen veranderen kan er wrijving met je omgeving ontstaan. Doordat de mensen om je heen niet dezelfde veranderingen hebben doorgemaakt, kunnen ze je niet begrijpen. Dit zie je veel bij jongeren en jongvolwassenen die meningen gaan vormen die anders zijn dan die van hun ouders. Als veranderingen thuis al kunnen zorgen voor wrijving, dan zal dit op school ook merkbaar zijn. Een docent is vaak van een andere generatie en die hebben er vaak andere ideeën op na.

Iemands seksualiteit, staat vaak niet der discussie. Dit is iets wat je van een ander dient te respecteren, maar hoe kun je niet alleen naast iemand staan, maar ook volledig accepteren?

Het antwoord op deze vraag ligt denk ik bij de norm en de verwachting die in de samenleving zit gebakken als het gaat over seksualiteit en gender. Werkt het onderwijs aan een andere -niet heteronormatieve- norm? En zo ja, hoe?

Inclusiviteit in vakken/lessen

Het onderwijs biedt naast seksuele voorlichting, verschillende mogelijkheden tot inclusiviteit. Dit kan te zien zijn in de visie of filosofie van de onderwijsinstelling, maar ook in de vakken en lessen. Hier heeft heteronormativiteit ook een plek en is er dus ruimte voor verbetering, zoals te zien is in de volgende mogelijkheden:

Geschiedenis: Inclusieve en diverse geschiedenis, niet alleen het witte westerse verhaal van de heteroman.

Biologie/verzorging: Inclusief op het gebied van afkomst, huidskleur, gender en seksualiteit. Beelden van verschillende soort mensen en huidskleuren. Verschillende formaten lichamen, dik niet direct wegzetten als ongezond/negatief. Geen heteronormativiteit als het over seks en relaties gaat. Voortplanting bij de feiten houden en niet direct over seks en relaties met man en vrouw als de norm. Keuze maken tussen feitelijke biologie en maatschappelijke verantwoordelijkheid om andere dingen te vertellen over seks en relaties. Het kan ook dat daar een ander vak of les voor gebruikt wordt. Ook hier speelt heteronormativiteit een rol, een gezin is niet per se een man en vrouw met eigen biologische kinderen. Aandacht besteden aan het verschil tussen gender en Sekse. Non-binair, vrouw, man, interseks etc. Ook goeie informatie over menstruatie en je cyclus, meer ook de sociale diepgang, denk aan period-shaming, en niet alleen hoe het feitelijk werkt.

Taal/Nederlands: Naast hij/hem en zij/haar ook gender inclusieve taal en voornaamwoorden gebruiken en bij verhalen of boeken niet alleen heteronormatieve verhalen en hetero cis-gender auteurs te kiezen.

Rekenen/wiskunde: Geen stereotypering in som- en opdracht-omschrijvingen. Dit geldt ook voor opdrachten van andere vakken.

⁸Verhaeghe, P. (2019). Over normaliteit en andere afwijkingen (1ste ed.). Prometheus.

Inclusieve educatie

Dat dit speelt op scholen blijkt wel uit de volgende cijfers: 51 procent van de openlijke LHB-jongeren werd in het afgelopen jaar met hun seksuele oriëntatie gepest of kreeg andere negatieve reacties. Hoewel voorlichting inmiddels verplicht is, zegt de helft van de LHB-jongeren in 2015 dat er op hun middelbare school nog geen voorlichting werd gegeven over LHBTT's. Het percentage LHB-jongeren dat wel eens een zelfmoordpoging heeft gedaan, ligt volgens het SCP bijna vijfmaal hoger dan onder heterojongeren (SCP 2015).⁴ Het heeft dus groot effect op de mentale gezondheid van de jongeren.

Niet alleen in Nederland is educatie niet inclusief genoeg, maar ook op andere plekken als Amerika waar in 2017 nog maar 5% op school LGBTQ+ onderwerpen bespraken.⁵ Dit is ook zichtbaar in het feit dat er 5 keer zoveel kans is dat een jongere die zich niet identificeert als hetero online informatie zoekt over seksualiteit en geaardheid.⁶

Niet alleen is seksuele vorming en educatie exclusief als het gaat over gender en seksualiteit, maar ook is het vaak niet inclusief als het gaat over huidskleur en afkomst. Denk aan plaatjes in educatieve materialen, de beelden van lichamen zijn vaak wit. Ook is de informatie die geleverd wordt niet altijd inclusief, in de UK zijn er aantoonbaar meer problemen rond seksuele en lichamelijke gezondheid onder zwarte mensen.⁷ Dit heeft geen biologische reden, dit komt doordat die minder gerepresenteerd worden in de informatie die er is over seksualiteit en gezondheid. Inclusieve educatie is dus naast de mentale gezondheid, ook ontzettend belangrijk voor de lichamelijke gezondheid.

*A 14 year old female lesbian attends a government school with an anti-homophobia policy in place. The school features posters, students who speak up against homophobia, friendliness towards diverse people, diverse sex education and equal treatment of same-sex partners at events. She says ... school is one of the few places in her world where she feels truly safe enough to do "just normal student things, like learn."*¹

Inclusief onderwijs

Door een inclusieve omgeving te creëren, vrij van discriminatie, kunnen studenten zich fysiek en emotioneel veilig voelen. Dit ondersteunt de academische prestaties en het welzijn van alle studenten.¹ Een inclusieve omgeving op het gebied van Seksualiteit en identiteit creëren is dus erg belangrijk. Maar helaas staat het er in Nederland niet goed voor als het gaat om inclusieve educatie, 1 op de 3 basisscholen geeft in de les geen aandacht aan seksuele diversiteit² volgens een rapport van Rutgers³ uit 2020.

In een interview met Rutgers-expert Elsbeth Reitzema staat het volgende: Toch is het volgens Reitzema belangrijk dat kinderen niet alleen onderwijs krijgen over hun eigen lichaam en relaties, maar is het minstens zo van belang dat zij jong leren over seksuele diversiteit. *"Jonge kinderen kunnen zelf al homoseksuele gevoelens hebben. Hen moet je meegeven dat die gevoelens oké zijn, zodat ze zich geaccepteerd voelen."* Reitzema voegt daaraan toe dat divers seksueel onderwijs ook nodig is voor kinderen die hetero zijn. *"Zij moeten leren dat zulke gevoelens normaal zijn en niet iets is om anderen mee te pesten."*²

Het is dus belangrijk dat kinderen in aanraking komen met divers onderwijs, voor zichzelf, voor de ander, voor iedereen. Naast de inhoud van het artikel is het ook interessant om even te reflecteren op de manier waarop er gesproken wordt over het onderwerp. Reitzema noemt 'kinderen die hetero zijn', de verslaggever van de NOS zegt daarentegen 'belangrijk dat kinderen niet alleen onderwijs krijgen over hun eigen lichaam en relaties'... Die lijkt dus hetero als de basis te nemen, als het normaal. Je ziet hier hoe heteronormativiteit ook in taal naar voren komt en hoe belangrijk het is om dit onderwerp op vroege leeftijd al te behandelen om het normaal te maken.

⁴ COC. (2021). Over ons -. Voorlichting In De Klas. <http://voorlichtingindeklas.nl/over-ons/>

⁵ Hu, Y. (2017, 9 december). Current sex education lacks representation. The Daily Californian. <https://www.dailycal.org/2017/12/08/current-sex-education-lacks-representation/>

⁶ Gay, Lesbian & Straight Education Network, CiPHR, & CCRC. (2013). Out Online The Experiences of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Youth on the Internet (ISBN 978-19340-9212-5). Gay, Lesbian & Straight Education Network. https://www.glsen.org/sites/default/files/2020-01/Out_Online_Full_Report_2013.pdf

⁷ Morris, N. (2020, 23 september). Sex education in schools is 'failing Black and minority children'. Metro. <https://metro.co.uk/2020/09/23/sex-education-excludes-black-and-minority-children-leading-to-higher-rates-of-stis-13301426/>

¹ Source: Guidelines for supporting sexual and gender diversity in schools. Ministry of Education, New Zealand. (2017, 4 december). Supporting LGBTQIA+ students. Inclusive Education. <https://www.inclusive.tki.org.nz/guides/supporting-lgbtqi-students/>

² NOS. (2020, 4 september). Rutgers: 1 op 3 basisscholen geeft geen les over homoseksualiteit. <https://nos.nl/artikel/2346731-rutgers-1-op-3-basisscholen-geeft-geen-les-over-homoseksualiteit>

³ Rutgers is een Nederlands kenniscentrum voor seksualiteit en seksuele gezondheid. Rutgers bestaat sinds 1 januari 2011 en komt voort uit een fusie van de Rutgers Nisso Groep en de Wereldbevolkingsstichting.

Inclusieve educatie

Het belang ervan

Inclusieve educatie Het belang ervan	Hoofdstuk 1	9
Methodes en Instanties Het huidige systeem en voorbeelden	Hoofdstuk 2	15
Onder invloed Politiek en Religie	Hoofdstuk 3	53
Ontwerpers en Kunstenaars Visuele communicatie en voorbeelden	Hoofdstuk 4	59
Inclusief ontwerpen de verantwoordelijkheid van de ontwerper	Hoofdstuk 5	95
	Conclusie	101
	Literatuurlijst	105

De laatste tijd denk ik veel na over het onderwijs dat ik heb gehad op de basisschool en het voorgezet onderwijs. De educatieve materialen, en dan specifiek de methodes rond seksuele en relationele vorming waren niet erg divers en inclusief, dit onder anderen door de religie die de basis was van dit onderwijs. Nu ga ik in mijn scriptie niet een pleidooi houden voor openbaar onderwijs, maar wel ga ik kijken naar de educatieve materialen en projecten.

Wat doet een school of systeem om divers en inclusief te zijn? En wat is de rol van de ontwerper in dit alles?

In mijn scriptie ga ik verschillende educatieve materialen en projecten, in het onderwijs dan wel daarbuiten bekijken en bespreken. Ook ga ik kijken naar ontwerpers en kunstenaars die zich bezighouden met seksualiteit, diversiteit, heteronormativiteit of andere vormen van educatie toepassen in hun ontwerp. Als laatste onderzoek ik de rol van de ontwerper en kijk ik naar mijn eigen rol en visie.

‘Heteronormativiteit, heteronormaliteit of heterocentrisme is het idee, de overtuiging of aanname dat heteroseksualiteit de standaard en/of de natuurlijke toestand van de mens is. Volgens die norm zijn er twee complementaire en tegenover elkaar staande geslachten met eigen sociale rollen.’

Hetero- normativiteit

Kunnen ontwerpers bijdragen aan inclusieve educatie?

Anders zijn dan de norm in een educatief systeem.

Marije Drost

Hetero- normativiteit

Kunnen ontwerpers bijdragen aan inclusieve educatie?